

ροντάς σας να τυχαίνει να έχετε όχι μόνον έτοιμον εκείνο τὸ σωστὸν μερδικὸν ποῦ τὴν χρονίαν τούτην σᾶς ἐγγίζει νὰ δώσετε, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸ κουβαλήσετε πάρευθὺς ἐδῶ μέσα προβλέποντας εἰς ὅλα τὰ χρειάζόμενα διὰ νὰ τὸ ἐνώσετε ὅλο στὴν χώραν καὶ νὰ τὸ σμίζωμεν μὲ τὸ ἐδικόν μας διὰ νὰ ξετελεύσωμεν τὴν γνώμην τῆς ὑψηλότης του, πράζοντες σωστὰ ὅλον ἐκεῖνο ὅπου ἡ ἄκρα του ὁρδινία μᾶς προστάζει καὶ νὰ μὴν ᾔσται ἡ αἰτία νὰ πέσωμεν στὴν ὀργὴν τῆς ὁμοίας ὑψηλότητος μὴν ὄντας τὸ μερδικόν σας προετοιμασμένον. Ὅθεν διὰ νὰ μὴν σᾶς ὀφελήσῃ εἰς κανένα καιρὸν οὐδεμίᾳ πρόφασιν ἀνηξουρίας σᾶς γίνεται τὴν σήμερον ἀπὸ λόγου μας τὸ παρὸν προτέστον νὰ τυχαίνει νὰ πράξετε ὡς ἄνωθεν ἐξεκαθαρίσθῃ, ἡγουν νὰ ἐτοιμάσετε τὸ κρασί σας καὶ νὰ τὸ κουβαλήσετε μόνερισ διὰ νὰ εὔρεθῇ ὅλο μαζωμένον στὸν ἐρχομὸν τῆς ὑψηλότης του ὅπου τὸ γληγορότερον μέλλει σὲ τοῦτα τὰ μέρη νὰ ᾔναι, φυλάσσοντας τὸ πρωτότυπον στὴν Καγγελλαρίαν μας εἰς διαυθέντευσίν μας καὶ ἐναντίον σὲ κάθε ἀντιλογία καὶ πρόφασιν ἐδικὴν σας. Τόσον σᾶς φανερώνομεν, γρυκόντας νὰ μὴν μετέχωμεν ἀπὸ πᾶσα ἄλλη ζημία καὶ ἐξοδὸ ποῦ ἀπὸ ἀμέλειαν καὶ σφάλμα δικόν σας σὲ τοῦτον τὸν λογαριασμὸν θέλει ξεπέσει τοῦ νησιοῦ μας, ἐτζί καὶ τὰ ἐξῆς. Ἐδόθη ταῖς 14 τοῦ Ἰουλίου 1668 κατὰ τὸ νέο ἐν τῇ Ναξίᾳ.

FRANCESCO BAROZZI, ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΕΚΛΕΡΟΣ,
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ.*

Διαταγὴ τοῦ Ἑνετοῦ Ναυάρχου Μολίνου
ἀντιγραφεῖσα ἐκ τοῦ πρωτοτύπου
κατὰ γράμμα.

(Per Naxia per Bli. Vino due cento Registr.)

*Εἰς Αλέξανδρον Μολίν Καπ. Γενεραλες.

Διὰ χρίαν ἐδικὴν μας προστάζομε τοὺς σὶντίχους, καὶ προεστοὺς τίς Αἰτίας, οἱ νὰ εἶχανε μας ὁρδινιάσι κρασί ἀπο το νισί τους βρελες διακοσιες δια νὰ το εχομε ετιμο εἰς καθε μας αναζιτίσι, καὶ θελομε τους το μπονίφικαρί απανου εἰς το χαρατζι οπου πλironoune* καὶ ἄλεος ας μίν καμουνε διοτι θελομε τους πεδεψί καθος θελί μας φανίστι.

*Λεόιντε 95 20 Αναπλ. 9 Νοεβρίου 1693 κατὰ τὸ νέο.

(T. E.) Alessandro Molin Cap. Gle.
GIUS. CAVALIPEO Cancell.*

Ι. ΔΕ-ΚΙΓΑΛΛΑΣ.

ΚΑΠΕΤΑΝ ΜΙΧΑΛΑΚΗΣ

Ο ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἐκ τῶν δημοσιευθέντων ἐγγράφων εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 477—478 φυλλάδ. τῆς *Πανδώρας* ἐγένετο γνωστὸν, ὅτι ὁ Μιχαλάκης Στεφανόπουλος ἐν Οἰτύλῳ μετῆρχετο ἐμπόριον, εἶχεν ἀνταποκρίσεις μὲ τὸν κ. Τομένεγον Κοθόνην ἐν Ἰταλίᾳ κλ. ὅτι ἔχαιρεν ὑπόληψιν οὐ μόνον ἐν Οἰτύλῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀπάσῃ τῇ Μάνῃ, ἥς ἀντεποιεῖτο τὴν Ἡγεμονίαν κλ. νῦν δὲ λαβὼν καὶ ἄλλας περὶ αὐτοῦ πληροφορίας προβαίνω εἰς τὴν σκιαγράφησιν τῆς αὐτοῦ βιογραφίας, εἰς τὴν σύνταξιν τῆς ὁποίας πηγὰς εἶχον τὰς ἐπιτοπίους περὶ αὐτοῦ πηραδόσεις, ὑποστηριζόμενας καὶ παρὰ τῶν ἤδη συντηρουμένων οἰκοδομῶν, γενομένων δ' ὑπ' αὐτοῦ, καὶ παρὰ τινων ἐγγράφων τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ· τινὰ τῶν ἐγγράφων τούτων δημοσιεύομεν παρακτιόντες πρὸς ἄρσιν πάσης ἀμφιβολίας καὶ δισταγμοῦ.

Ὁ Καπετάν (1) Μιχαλάκης ὁ Στεφανόπουλος ἐγεννήθη ἐν Οἰτύλῳ κατὰ τὸ 1650 ἔτος, ἥτοι 26 ἔτη πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως τῶν λοιπῶν Στεφανοπούλων εἰς Κορσικὴν· ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ ἐλέγετο Νικόλαος Στεφανόπουλος. Ἀνετράφη δ' ἐν Οἰτύλῳ καὶ ἔμαθε τὰ λεγόμενα ἄλλοτε κοινὰ γράμματα εἰς τὸ Μοναστήριον τῶν Στεφανοπούλων, κείμενον εἰς κοιλιάδα τοῦ Ταυγέτου ἄνωθεν Οἰτύλου (2). Συνίσταντο δὲ τὰ κοινὰ ταῦτα γράμματα λεγόμενα, εἰς τὴν ἐκμάθησιν ἀναγνώσεως, γραφῆς καὶ ἀριθμήσεως. Καὶ ἡ μὲν ἀνάγνωσις ἐμανθάνετο εἰς τὸν λεγόμενον προοιμιακὸν ψαλμὸν τοῦ Δαβὶδ, ἐν χειρογράφοις παρὰ τῶν διδασκάλων συλλεβδικῶς γεγραμμένοις, εἰς τὴν Ὀκτώηχον Ἰωάννου τοῦ Δεμασκηνοῦ, εἰς τὸ Ψαλτήριον, τὸ ὀρολόγιον τῆς ἐκκλησίας καὶ τὸν λεγόμενον *Ἀπόστολον*, παρ' ᾧ φθάνων ὁ μαθητὴς ἐλογίζετο τέλειος πλέον· μάλιστα γνωρίζων νὰ συμβοηθῇ τῷ ἱερεὶ ἱεουργοῦντι καὶ νὰ ψάλλῃ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ὕμνους καὶ τὰ τροπάρια, ἔχαιρεν εὐνοίαν καὶ ἀγάπην παρὰ τε τοῖς γονεῦσιν αὐτοῦ, συγγενέσι, φίλοις καὶ πατριώταις· ἡ δὲ γραφὴ κατὰ ὑπόδειγμα τῶν διδασκάλων ἐμανθάνετο πρῶτον μὲν εἰς τεμάχιόν τι τετράγωνον μεμβράνης, ἀρμόδιον

(1) Οἱ Λάκωνες συνήθως τοὺς ἀρχηγοὺς αὐτῶν ὀνομάζουσι Καπετάνιους ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ Capitano· προσκολληθῆ δ' ἡ λέξις τῇ δημῳδαί γλώσσῃ ἐκ τῆς πολλῆς μετ' Ἰταλιωτῶν ἀναστροφῆς, ἐξ ἀνάγκης γενομένης διὰ τὴν κατοχὴν τῶν παραλίων χωρῶν τῆς Ἑλλάδος, ὡς γνωστὸν, ὑπὸ τῶν Βενετῶν κλ.

(2) Περὶ τούτου ἴδε Πανδ. φυλλάδ. ἀριθ. 778, εἶχε δὲ καὶ ἡ Μονὴ αὕτη πολλοὺς καλογήρους ἐκ διαφόρων χωρῶν τῆς Ἑλλάδος, ὡς καὶ ἐξ ἰσωνίων τῆς ἐμῆς πατρίδος Ἠπείρου, Ἰωνικῶν τινῶν μοναχῶν, οὗ τινος τὸ ὄνομα εὖρον γεγραμμένον εἰς τὸ περιώριον ἐκκλησιαστικῆς βίβλου.

εἰς συνήθη εἴδηματα καὶ παλιγγραφίας μαθητῶν, καὶ ἀκολουθῶς εἰς χερτῖα, ὅτε ἀντέγραφον τροπάρικ ἐκκλησιαστικὰ καὶ ὕμνους ἐν καλλιγραφίᾳ, ἧς οἱ κανόνες ἦσαν πολὺ διάφοροι τῶν σήμερον ἐν χρήσει παρὰ τοῖς δημοτικοῖς ἡμῶν σχολείοις· ἡ δὲ ἀριθμῆσις ἐμανθάνετο ὡσαύτως πρῶτον μὲν ἐν Ἀραβικοῖς ἀριθμοῖς, ὅπως κοινῶς λέγονται (1), μετὰ ταῦτα δὲ καὶ ἐν τοῖς ψηφίοις τοῦ ἀλφαβήτου (2). Ἐν γένει ἡ ἐκπαίδευσις εἶχε χαρακτῆρα ἐκκλησιαστικόν, ὥς καὶ αὕτη ἡ ἀνωτέρα τῶν τότε χρόνων· συνέπεια τοῦ χαρακτῆρος τούτου ἦν διάδοσις θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ παρὰ τε τοῖς μαθηταῖς καὶ διδασκάλοις καὶ ἐν γένει παρὰ τοῖς λαοῖς τῆς Ἑλλάδος, προσκολλημένοι διὰ τοῦτο εἰς τὰ πάτρια ζηλοτύπως, ὥστε δὲν ἐπετρέπετο ἑτεροδόξοις ἢ ἀλλοφύλοις ἀναμιγνύεσθαι εἰς τὰ πάτρια τῶν Ἑλλήνων εἴτε θρησκευτικὰ δόγματα, εἴτε πολιτικὰ ἢ κοινωνικὰ συστήματα αὐτῶν καὶ ἔθιμα· ὁσάκις δ' ἐγίνετο ἀνάμιξις ξένων, οἱ Γραικοὶ ἐξ ἀνάγκης ἐφαίνοντο ἐξωτερικῶς παραδεχόμενοι τὴν ἐπέμβασιν, ἐσωτερικῶς δὲ ἀπεχθάνοντο εἰς τὸν ὑπατον βαθμὸν τὴν πίεσιν τῆς ξένης χειρός. Ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοιοῦτου συστήματος ἰδεῶν καὶ ἐκπαιδεύσεως ὁ Μιχαλάκης Στεφανόπουλος μορφωθείς ἔτρεφε μέγαν ζῆλον διὰ τὰ πάτρια. Διὸ καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ μένῃ ἐν τῇ Κορσικῇ καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν λοιπῶν ἐκεῖσε Στεφανοπούλων, ὅπου μετέβη ὢν νέος λίαν εὐρωστος καὶ ζωηρὸς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἰωάννου Στεφανοπούλου ἢ Κουτσῆ-καλη ἐπονομαζομένου πάππου αὐτοῦ. Ὁ Μιχαλάκης ἔχων πνεῦμα εὐρὺ καὶ ἐπιθυμῶν στάδιον εὐρύτερον δόξης ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ μάλιστα ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ Μάνῃ, ἧς ἐγλίχετο σφόδρα, ἐπεζήτη εὐκκρίαν καὶ ἀφορμὴν ἀναχωρήσεως ἐκ τῆς Κορσικῆς

(1) Διότι πράγματι Ἀραβικοὶ δὲν εἶναι· οἱ Ἀραβεῖς ἄλλα σημεῖα ἀριθμητικὰ ἔχουσιν εἰς χρῆσιν ἀνάλογα τῇ ἐαυτῶν γραφῇ ὥς ἐστὶ πασίγνωστον. Οἱ Ἰνδοὶ, λέγεται παρὰ Μ. Πλανούδη, εἰς εἰς οἱ ἐφευρετὰ τῶν ψηφίων τούτων.

(2) Μὴ φανῇ τοῦτο πολλοῖς ἀπίστευτον· διότι ἐγὼ αὐτὸς κατεῖχον ἐν τῇ παρὰ τῇ πατρίδι μου Ἀρσβιανῇ τῆς Ἠπείρου βιβλιοθήκῃ μου βλὸν κατάστιχον φορολογικὸν ἐκ τῶν πάππων μου παππᾶ Κῶνστα καὶ παππᾶ Ζήσου δημογερόντων, γεγραμμένας ἔχειν τὰς ποσότητας ἐκάστου φορολογουμένου ἐν ψηφίοις τοῦ ἀλφαβήτου καὶ εἰς νομίσματα τῶν τότε χρόνων, ἐν οἷς «Α σ π ρ α καὶ Τ σ ι χ ἰ ν τ α» λεγόμενα ἦσαν εἰς χρῆσιν, τοῦλάχιστον τοιαῦτα ὀνόματα ἀπαντῶσιν εἰς τὸ κατάστιχον ἐκεῖνο, παρ' ὃ ἡ πρῶτος ἀκόμη καὶ ἀφαίρεσις τῶν ποσοτήτων ἐγίνετο διὰ ψηφίων τοῦ ἀλφαβήτου. Παλλάκις παρατήρουν τὰ τοιαῦτα μετὰ πλείστης ὁπῆς περιεργείας ἡμᾶς καὶ εὐχαριστήσεως. Ἡ χρῆσις τῶν ψηφίων τοῦ ἀλφαβήτου ἐν τῇ ἀπαριθμῇσιν ἦν κατὰ παράδοσιν διαδιδόμενη ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν μετὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ μάλιστα ὡς εἴπαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ἐδιδάσκετο καὶ παρὰ τῶν γραμματεδιδασκάλων μετὰ τῶν Ἀραβικῶν· καὶ ὅμως οἱ σοφοὶ περιηγητὰι ἐκ τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἀρνοῦνται τοῖς Ἕλλησι τῶν χρόνων ἐκείνων καὶ ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν καὶ ἀριθμῆσιν, καὶ παραδόσεις προγενεῖας καὶ αὐτὴν τὴν γλῶσσαν ἀκόμη τὴν προγονικὴν, ἐκτὸς ἐὰν ἐξαίρεσωμεν τινὰς λίαν σπανίους, ἀναγνώριζοντας ἡμῖν ταῦτα.

καὶ ἡ ἀφορμὴ αὕτη δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπέλθῃ. Οἱ γὰρ ἐναπολειφθέντες ἐν Οἰτύλῳ συγγενεῖς αὐτοῦ, πιεζόμενοι ἐκ τῆς ἀντιθέτου οἰκογενείας τῶν Ἰατραίων, ἔγραψαν προσκαλοῦντες τὸν Μιχαλάκην νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Παόμιαν τῆς Κορσικῆς καὶ νὰ ἔλθῃ ἔσον τάχος εἰς τὴν πατρίδα, ἐν ἣ παρεχώρουν τὰ πρωτεῖα τῆς οἰκογενείας αὐτῶν καὶ κατὰ συνέπειαν τὴν διεύθυνσιν αὐτῆς· διότι καὶ σήμερον ἀκόμη ἐν Μάνῃ ὁ πρωτεύων ἐν τῇ οἰκογενείᾳ διευθύνει αὐτήν· πάντα δὲ τὰ μέλη αὐτῆς ὀφείλουσιν ὑπακοὴν παρακολουθοῦντες τῷ πρωτεύοντι ἐν οἰκῇ ποτε περιστάσει, ἐκτὸς ἐὰν τύχῃ ὢν κυλιστάρakas, ὅπως λέγεται ἐν Μάνῃ, τότε ὑπακοή αὐτῷ οὐκ ὀφείλεται· ἡ δ' ἀνάθεσις τῆς διευθύνσεως παραχωρεῖται ἑτέρῳ, πάντοτε τῷ φρονιμωτέρῳ ἐκ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας· οὕτω καὶ ἐν Ἠπείρῳ γίνεται. Κυλιστάρakas δ' ὀνομάζουσιν ἐν Μάνῃ καὶ σήμερον ἀκόμη τοὺς ἀνω καὶ κάτω κυλίοντας τὰ πράγματα πρὸς ἴδιον ἐαυτῶν συμφέρον καὶ βλάβην τῶν φίλων αὐτῶν, ὢν τὴν πίστιν καταχρώμενοι ἐκμεταλλεύονται πρὸς ἴδια τέλη. Διὸ καὶ ἐκ τοῦ κυλίσιν εἰρωνικῶς κυλιστάρax καλεῖται παρὰ Λάκωσιν ὁ τοιοῦτος.

Ὁ Μιχαλάκης Στεφανόπουλος λαβὼν τὴν πρόσκλησιν τῶν ἐαυτοῦ συγγενῶν, καὶ ἔχων πάντοτε κατὰ νοῦν τὴν ἀναχώρησιν ἐκ τῆς Κορσικῆς, ἀμέσως ἀπεφάσισε καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ μετὰ χαρᾶς μεγάλης, οἷον αἰσθάνεται ὁ πρὸ χρόνων ἐκ τῆς πατρίδος ἀποδημῶν, καὶ οἷον οἱ γραμματεδιδάσκαλοι τῶν χρόνων ἐκείνων ἐκτιθέασιν ἐν ἐν ταῖς ἐξῆς δυοὶ στίχοις·

»Ὡσπερ ξέροι χαίρουσιν ἰδεῖν πατρίδα»

»Καὶ οἱ θαλαττεύοντες ἰδεῖν λιμένα.»

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΠΕΡΙ ΠΑΝΔΩΡΑΣ.

Ἐλάβομεν ἐσχάτως ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τὴν ἐξῆς ἐπιστολήν·

»Ἀξιότιμε Κύριε!

»Τὸ αἶτιον τῆς παρούσης ἐπιστολῆς μας εἶναι τὸ ἐξῆς. Συνελθόντες ἐπὶ τὸ αὐτὸ τινὲς ἐκ τῶν συνδρομητῶν σας, καὶ συσκαφθέντες ἀπεφασίσαμεν ὁμοφώνως νὰ σᾶς ἐκθίσωμεν τὰς ἀκολουθοῦσας παρατηρήσεις μας. Ἡ σήμερον ἐκδιδόμενη Πανδώρα, ἐπέπεσε πολὺ τῆς πρὸ εἰκοσαετίας· ἡ πρώτη ἐκδίδετο κατὰ δεκαπενθημερίαν ἐνῷ σήμερον ὁμοῦ εἰς ἓν. Ἡ σήμερον εἶναι ἄνευ εἰκονογραφιῶν, ἐνῷ ἡ πρῶτον εἶχε μερικὰς. Καθυστερήσις τοῦ φύλλου διότι τὸ λαμβάνομεν δύο μῆνας ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἔκδοσιν. Καὶ ὡς πρὸς τὴν ὕλην ἐξέπεσε τῆς πρώτης τὸ ὁποῖον καὶ τὸ οὐσιωδέστερον.

»Λυπηρὸν τῷ ὄντι τοιοῦτον περιοδικὸν τὸ ὁποῖον ἦτον μοναδικὸν εἰς τὸ εἶδος του, καὶ ἀπῆλκε τῆς συμπαθείας ὅλων τῶν